

PM 2014:142 RVI (Dnr 001-1003/2014)

Våld i nära relationer - en folkhälsofråga (SOU 2014:49)

Remiss från Justitiedepartementet

Remisstid den 21 november 2014

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Som svar på remissen ”Våld i nära relationer – en folkhälsofråga” (SOU 2014:49) hänvisas till vad som sägs i promemorian.

Föredragande borgarrådet Åsa Lindhagen anför följande.

Ärendet

Betänkandet som remissen gäller är resultatet av det arbete som bedrivits av den nationella samordnaren mot våld i nära relationer, Carin Götblad, sedan april 2012. Betänkandet innehåller ett 50-tal olika förslag inom olika områden för att samhällets åtgärder mot våld i nära relationer ska kunna bli effektivare och för att våldets orsaker bättre ska kunna angripas. Förslagen rör flera myndighetsområden men hälso- och sjukvården, socialtjänsten och rättsväsendet är särskilt berörda.

Våld i nära relationer får allvarliga följder, både för många enskilda människor och för samhället i stort, och bör enligt den nationella samordnaren ses som en folkhälsofråga. Folkhälsovinster med att förebygga våld skulle bli stora och därmed försvara de investeringar som enligt den nationella samordnaren krävs för en förändring på lång sikt.

Remissen finns att läsa i sin helhet på [regeringens hemsida](#).

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, äldrenämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd och Alla Kvinnors Hus. Inget svar har inkommit från Alla Kvinnors Hus.

Stadsledningskontoret ser betänkandet som ett viktigt steg för att skapa mer effektiva och brukarriktade arbetssätt och anser sammanfattningsvis att betänkandets förslag är bra.

Socialnämnden instämmer i att frågan om våld i nära relationer ska ses som en folkhälsofråga. Det tydliggör att inte enbart socialtjänst, hälso- och sjukvård och polis har en uppgift, utan även samhället i stort.

Äldrenämnden välkomnar förslagen som framförs i betänkandet såsom att det ska vara enkelt för den våldsutsatta att få hjälp och stöd och att ytterligare fokus behövs på våldsutövaren.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd är positiv till de förslag betänkandet lyfter fram för att stärka samhällets insatser för de våldsutsatta, främst kvinnor och barn.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd anser att det är positivt att utredningen poängterar betydelsen av en väl fungerande samverkan mellan olika myndigheter för att upptäcka och arbeta med våld i nära relationer.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd är i huvudsak positiv till förslagen om hur arbetet mot våld i nära relationer kan bli effektivare. Flera förslag ligger i linje med arbetssätt som redan tillämpas inom förvaltningen.

Mina synpunkter

Arbetet för att motverka och förebygga våld i nära relationer är oerhört angeläget. Som utredaren konstaterar är våld i nära relationer en betydande folkhälsofråga där insatser och förebyggande arbete krävs inom de flesta av samhällets institutioner.

En övervägande andel av våld i nära relationer drabbar kvinnor med en närstående man som förövare. En viktig del i det förebyggande arbetet är därför att förändra normer kring maskulinitet. Utredningen lägger stort fokus på att angripa våldets orsaker och på våldsutövarna vilket vi tycker är bra. Den som utövar våld måste förmås att upphöra med våldet, annars är risken stor att våldet fortsätter i nya relationer även när den våldsutsatta förmås lämna en relation. Tidiga insatser i förskola, skola och fritidsverksamhet där myndigheter kan samarbeta är också oerhört viktiga och gör det möjligt att tidigt ingripa och motverka våld.

I utredningen är barnperspektivet starkt betonat. Det är viktigt att kommunerna har rutiner för att tidigt upptäcka barn som utsätts för eller bevittnar våld. Stockholms stad har tidigare stärkt barnperspektivet i sina riktlinjer.

En fråga som saknas i betänkandet och som skulle behöva belysas ytterligare är den om papperslösa kvinnors rättigheter. Det är viktigt att papperslösa våldsutsatta kvinnor ges skydd undan våld. De ska ha rätt till skyddat boende, och kvinnojourer och skyddade boenden ska ges ekonomiska förutsättningar att kunna ta emot också papperslösa kvinnor. Så ser det inte ut idag.

Många av utredningens förslag bedöms medföra ökade kostnader för kommunerna. Utredningen föreslår exempelvis att det ska bli en lagstadgad skyldighet att genast inleda utredning när det kommer till socialnämndens kännedom att ett barn blivit utsatt för våld eller övergrepp, eller bevittnat våld. Detta finns sedan tidigare med i Stockholms stads riktlinjer, men bedömningen är ändå att utredningsbehoven kommer att öka. Det är viktigt att kommunerna kompenseras för ökade kostnader om arbetet för att motverka våld i nära relationer ska kunna vara riktigt bra.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Som svar på remissen ”Våld i nära relationer – en folkhälsofråga” (SOU 2014:49) hänvisas till vad som sägs i promemorian.

Stockholm den 6 november 2014

ÅSA LINDHAGEN

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Remissen, sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av Lotta Edholm (FP) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. att överlämna promemorian som svar på remissen, samt
2. att därutöver anföra följande

Den som inte är trygg är inte fri. Våld i en nära relation är en mycket allvarlig kränkning av individens frihet. Jag välkomnar utredningens förslag om närmare samarbete mellan kommun, polis och andra myndigheter, och att barnperspektivet lyfts fram.

Det måste vara enkelt för en våldsutsatt person att snabbt få hjälp och stöd. Enligt vår uppfattning bör praktisk hjälp och myndighetskontakter så långt som möjligt samordnas av den socialsekreterare som först kommer i kontakt med en våldsutsatt person. Risken är annars att det uppstår en väntetid innan man får träffa en lots eller stödjare. Att ha två separata funktioner, där en samordnar myndighetskontakter, och en sköter det praktiska, framstår inte som ändamålsenligt.

Papperslösa bör få rätt till skyddat boende. Denna fråga bör utredas närmare, inte minst för att lösa frågan om hur sekretess ska råda så att polis och socialtjänst ska kunna samarbeta närmare samtidigt som papperslösa under sin tid på ett skyddat boende ska vara skyddade mot utvisning. Om det krävs mer ekonomiska resurser för att kvinnojourerna ska kunna ta emot papperslösa kvinnor så bör självklart mer pengar tillföras.

Det finns två andra aspekter som i vårt tycke saknas i utredningen. Den första gäller våldsutsatta med funktionsnedsättning. Bristen på tillgängliga skyddade boenden är stor.

Den andra aspekten rör våldsutsatta äldre. Hemtjänstpersonal och andra som arbetar med äldre måste få hjälp och stöd att våga se och våga agera. Det behövs mer kunskap på detta område.

Ersättaryttrande gjordes av Erik Slottner (KD) med hänvisning till Folkpartiets reservation i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Betänkandet som remissen gäller är resultatet av det arbete som bedrivits av den nationella samordnaren mot våld i nära relationer, Carin Götblad, sedan april 2012. Betänkandet innehåller ett 50-tal förslag inom olika områden för att samhällets åtgärder mot våld i nära relationer ska kunna bli effektivare och för att våldets orsaker bättre ska kunna angripas. Förslagen rör flera myndighetsområden men hälso- och sjukvården, socialtjänsten och rättsväsendet är särskilt berörda.

Våld i nära relationer får allvarliga följder, för enskilda människor och för samhället i stort, och bör enligt den nationella samordnaren ses som en folkhälsofråga. Folkhälsovinster med att förebygga våld skulle bli stora och därmed försvara de investeringar som enligt den nationella samordnaren krävs för en förändring på lång sikt.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, äldrenämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd och Alla Kvinnors Hus. Inget svar har inkommit från Alla Kvinnors Hus.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 2 september 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att insatser för att stärka arbetet mot våld i nära relationer är en viktig och angelägen fråga. Kontorets uppfattning är att betänkandet är ett viktigt steg för att skapa mer effektiva och brukarriktade arbetssätt och anser sammanfattningsvis att betänkandets förslag är bra.

Samordnaren lyfter fram vikten av en tydlig kedja med åtgärder och rutiner för att underlätta för de våldsutsatta. Bland annat föreslår den nationella samordnaren att kommunerna ska åläggas en lagstadgad skyldighet att erbjuda insatsen skyddat boende vid behov och att anordnad av skyddat boenden ska bli tillståndspliktigt. Kontoret anser att detta förslag är bra då det skulle innebära en tydlig definition av insatsen och av vilken kvalitet som krävs.

Våld i nära relationer är ett viktigt område och genomsyrar hela samhället. Staden har goda erfarenheter av samverkan med polis och hälso- och sjukvården när det gäller arbete med våld i nära relationer. Det är därför positivt att utredningen poängterar betydelsen av en väl fungerande samverkan mellan olika myndigheter för att upptäcka och arbeta med våld i nära relationer.

Barnperspektivet är starkt uttalat i utredningen. Det är viktigt att barn som lever med våld upptäcks tidigt och att de får skydd, stöd och behandling. Den nationella samordnaren föreslår att det ska bli en lagstadgad skyldighet att genast inleda utredning när det kommer till nämndens kännedom att ett barn blivit utsatt för våld eller övergrepp, eller bevittnat våld. Kontoret instämmer i nationella samordnarens slutsats att detta bör ske. Stadens riktlinjer

lyfter fram att det ska finnas ett tydligt barnperspektiv i alla utredningar och att det alltid ska inledas en utredning när socialtjänsten får kännedom om att ett barn lever med våld i nära relation.

Samordnarens uppfattning är att arbetet mot våld i nära relationer i större utsträckning måste inriktas på orsakerna till våldet och ha ett långsiktigt förebyggande perspektiv. Stadsledningskontoret instämmer i detta synsätt och stadens socialtjänst arbetar med att utveckla det preventiva arbetet för att angripa våldets ursprung samt att erbjuda och ge insatser till våldsutövare. Stadens socialtjänst arbetar även med att utveckla rutiner och metoder för att inventera målgrupperna och för att upptäcka våldet och hitta våldsutsatta.

Den nationella samordnaren lyfter även fram att den nationella samordningen av arbetet mot våld i nära relationer behöver förtydligas. Kontoret anser att det är bra att utredningen tydliggör att inte enbart socialtjänst, hälso- och sjukvård och polis har en uppgift, utan även samhället i övrigt, t.ex. skola, fritid, kultur och bostadsbolag i arbetet mot våld i nära relationer. Samordning och samverkan är viktigt för att lyckas med det förebyggande arbetet för att förhindra att våld över huvudtaget uppstår samt insatser till våldsutövare för att förhindra att våldet upprepas

Stadsledningskontorets uppfattning är sammantaget att förändringarna kan medföra ökade kostnader för stadens socialtjänst. Nationella samordnaren föreslår att länsstyrelserna får i uppdrag att fördela 65 miljoner kronor till myndigheter, kommuner och idéburna organisationer. Det är svårt att i nuläget uppskatta om utredningens föreslagna ekonomiska kompensationer är tillräckliga. Stadsledningskontoret förutsätter att kommunerna kompenseras om förändringarna leder till ytterligare kostnadsökningar.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att remissen av betänkandet ”Våld i nära relationer – en folkhälsofråga” (SOU 2014:49) får anses besvarad med vad som sagts i detta tjänsteutlåtande.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 augusti 2014 följande.

1. Socialnämnden hänvisar till tjänsteutlåtandet som svar på remissen.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 13 augusti 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i den nationella samordnarens analys av området våld i nära relationer och de behov av förändringar som krävs för mer effektiva och brukarriktade arbetssätt. Att göra frågan om våld i nära relationer till en folkhälsofråga tydliggör att inte enbart socialtjänst, hälso- och sjukvård och polis har en uppgift, utan även samhället i övrigt, t.ex. skola, fritid, kultur, bostadsbolag. Detta gäller inte minst det viktiga förebyggande arbetet för att förhindra att våld över huvudtaget uppstår samt insatser till våldsutövare för att förhindra att våldet upprepas. Barnperspektivet är starkt uttalat i utredningen. Det är viktigt att barn som lever med våld upptäcks tidigt och att de får skydd, stöd och behandling för egen del. Många av förslagen kommer att medföra ökade kostnader för kommunerna, vilket kräver att kommunerna tillförs resurser även på längre sikt. Förvaltningen kommenterar i det följande främst de förslag som rör kommunerna.

Förvaltningen menar att ett synsätt där den första prioriteringen är att förebygga och stoppa våldet och erbjuda stöd och hjälp för våldsutövaren är välkommet. Däremot menar

förvaltningen att det finns svårigheter när det gäller att erbjuda boende till våldsutövare. Det finns risk för inlåsnings effekter om inte våldsutövaren är motiverad att ordna egen bostad, särskilt i storstadsområden med bostadsbrist.

Den nationella samordnaren gör en beräkning att underlaget för de operativa arbetsgrupperna är ungefär 17 kvinnor per 10 000 vuxna kvinnor i en kommun, vilket för Stockholms del skulle innebära cirka 500 kvinnor. Denna siffra kan anses rimlig, med tanke på att runt 300 kvinnor årligen placeras på skyddat boende. Stadens egen kartläggning av våld i parrelationer uppskattar att 2800 kvinnor och lika många män utsattes för grovt fysiskt våld under 2012, övriga typer av våld ej medräknade.

Samordnarens förslag om operativa arbetsgrupper sammansatta av olika professioner för personer som riskerar att utsättas för upprepat våld är intressant eftersom det skulle kunna betyda förbättringar för de våldsutsatta. Förvaltningen anser dock att det först bör prövas i ett antal kommuner för att utveckla samverkansformerna och värdera effekterna för den våldsutsatta och samverkansparterna. Förvaltningen anser inte heller att den nationella samordnaren tillräckligt har belyst sekretessfrågorna i detta sammanhang, exempelvis avseende barn där både våldsutövaren och den våldsutsatta är vårdnadshavare.

De etablerade samverkansstrukturer som finns i staden när det gäller barn och unga bör kunna hantera frågor om våld också, särskilt som dessa som den nationella samordnaren skriver, skär över ett flertal områden. Samverkan bör därför enligt förvaltningens mening ske i redan existerande strukturer men frågor om våld bli tydligt prioriterade. Regionala och lokala handlingsplaner som föreslås av den nationella samordnaren kan enligt förvaltningens mening utgöra ett stöd för ett sådant arbete. Detta skulle kräva att polisen medverkade i exempelvis BUS-samverkan och att brottsförebyggande frågor skulle lyftas även i samverkan runt yngre barn, inte som idag främst runt kriminella ungdomar. Eftersom våld är den vanligaste anmälningsorsaken i många av stadsdelsförvaltningarnas barngrupper vore detta naturligt. Den förändring av offentlighets- och sekretesslagen som den nationella samordnaren föreslår skulle underlätta samverkan och möjligheterna att förebygga upprepning av våld.

Den nationella samordnaren föreslår att kommunerna ska åläggas en lagstadgad skyldighet att erbjuda insatsen skyddat boende vid behov och att anordnandet av skyddat boenden skulle bli tillståndspliktigt. Förvaltningen instämmer i förslaget då det skulle innebära en tydlig definition av insatsen och av vilken kvalitet som krävs.

Förvaltningen instämmer med den nationella samordnarens förslag att bidragen till den idéburna sektorn som arbetar mot våld i nära relationer bör förändras mot mer långsiktigt statligt organisationsstöd. Staden ger i dag stöd till flera ideellt drivna kvinnojourer som har ett bredare upptagningsområde än staden. Det kan därför vara motiverat med ett statligt organisationsstöd.

Den nationella samordnaren föreslår att det ska bli en lagstadgad skyldighet att genast inleda utredning när det kommer till nämndens kännedom att ett barn blivit utsatt för våld eller övergrepp, eller bevittnat våld. Förvaltningen instämmer i nationella samordnarens slutsats att detta bör ske, det står sedan länge i stadens riktlinjer och har under 2014 införts genom föreskrifter från Socialstyrelsen.

Nationella samordnaren föreslår att tiden för att följa upp barn när föräldrarna har tackat nej till insatser ska förlängas till sex månader mot dagens två månader. Förvaltningen instämmer i förslaget eftersom det ger ett mer rimligt tidsspann att följa barnets utveckling.

Förvaltningen håller med den nationella samordnaren om att regelverket för när polisen och socialtjänsten får bistå någon att hämta personliga tillhörigheter i bostaden behöver tydliggöras. Det kan, precis som samordnaren skriver, medföra stora konsekvenser för någon att inte ha kontroll över sin ekonomi, att vara tvungen att köpa nya kläder, inte förfoga över sin dator eller mobiltelefon m.m.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 september 2014 följande.

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Äldreförvaltningen tjänsteutlåtande daterat den 4 augusti 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Äldreförvaltningen välkomnar de förslag som framförs i betänkande. Att det ska vara enkelt för den våldsutsatta att få hjälp och stöd är något som tydligt framförs i betänkandet liksom att ytterligare fokus behövs på våldsutövaren. Att erbjuda stöd även för våldsutövaren är viktigt för att våldet ska upphöra och inte byta mottagare av våldet i de fall där den våldsutsatta lämnar relationen. Det är vanligt att våldet fortsätter även i nästa relation både för våldsutövare och våldsutsatta vilket kräver ett långsiktigt arbete för att kunna motverkas. Som tydligt beskrivs i betänkandet är samarbetet mellan olika parter oerhört viktigt för att ett fungerande stöd ska kunna utformas.

Äldre personer är en särskilt utsatt grupp på grund av att de med stigande ålder ofta får fysiska och/eller kognitiva svårigheter. Detta innebär att äldre våldsutsatta personer, men också äldre våldsutövare kräver särskilda insatser och en särskild kompetens hos personalen. Inte minst behövs skyddade boenden som kan ta emot personer som har behov av stöd för att klara sin dagliga livsföring, exempelvis genom att kommunen tillhandahåller särskilda platser på befintliga vård- och omsorgsboenden.

Problemet på befintliga skyddade boenden är ofta att det saknas personal för att ge den dagliga hjälpen men också att de kan vara belägna så att en person behöver rullstol eller går med rollator inte kan ta sig in. Det saknas också hjälpmedel såsom lyftar och andra tekniska hjälpmedel som behövs i omvårdnadsarbete. Den personal som finns att tillgå saknar kompetens för att hantera den problematik som åldrandet kan medföra, exempelvis och olika fysiska svårigheter.

Kravet att ta hand om våldsutsatta personer som är i behov av stöd i den dagliga livsföringen bör vara ett kommunalt åtagande med frivilligorganisationernas verksamhet som komplement. Det förebyggande arbetet som nämns i betänkandet är en central del av arbetet med att motverka våld. Exempelvis är det viktigt att alltid fråga båda parterna om de vill fortsätta att bo tillsammans när det gäller parboende på vård- och omsorgsboende som nu är en lagstadgad rättighet. Det är också viktigt att äldreomsorgen försöker undvika slutna system som när make/maka tar hand om sin anhörige i hemmet. Även om makearna inte önskar insatser från kommunen är det viktigt att fortsätta hålla kontakten, erbjuda stöd och förmedla kontakt med anhörigkonsulenterna.

Äldreförvaltningen anser att ett skyddat boende för personer i behov av stöd i sitt dagliga liv är något som behövs i staden. Idag är det svårt för personer som behöver hjälp med personlig omvårdnad att få komma till någon form av skyddat boende. De förändringar som föreslås i Socialtjänstens femte kapitel kräver att staden ser över utbudet av platser på skyddade boenden.

Äldreförvaltningen ställer sig bakom de förslag till lagändringar och förslag, råd och uppmaningar som framförs i betänkandet.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 augusti 2014 följande.

Förvaltningens tjänsteutlåtande återopas som svar till kommunstyrelsen.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 juli 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till de förslag betänkandet lyfter fram för att stärka samhällets insatser för de våldsutsatta, främst kvinnor och barn.

Förvaltningen anser också att våld i nära relationer bör betraktas och arbetas med som en folkhälsofråga som berör flera instanser i samhället. Förutsättningarna för ett samarbete mellan olika yrkesgrupper och med idéburna organisationer bör underlättas och riktlinjer utformas.

Det förebyggande arbetet med familjer behöver förbättras samtidigt som arbetet med våldsutövarna måste bli mer offensivt.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 augusti 2014 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen till kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande gjordes av Bengt Roxne m fl (S), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Lars Jakobsson (MP), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Leif Larsson (V), *bilaga 1*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 juli 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Våld i nära relationer är ett viktigt område och genomsyrar hela samhället. Förvaltningen har goda erfarenheter av samverkan med polis och hälso- och sjukvården när det gäller arbete med våld i nära relationer. Det är därför positivt att utredningen poängterar betydelsen av en väl fungerande samverkan mellan olika myndigheter för att upptäcka och arbeta med våld i nära relationer. I utredningen föreslås lagändringar och förtydliganden när det gäller arbete med såväl barn som vuxna.

Förvaltningen är i huvudsak positiv till de förändringar och den ambitionsökning som föreslås i utredningen.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 25 september 2014 följande.

1. Tjänsteutlåtandet utgör svar på remissen
2. Omedelbar justering

Särskilt uttalande gjordes av Burhan Yildiz (FP), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Birgitta Hald-Svensson m fl (MP), *bilaga 1*.
Tjänstgörande ersättaren Leo Ahmed (V) anslöt sig till Miljöpartiets särskilda uttalande

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 11 september 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen är i huvudsak positiv till förslagen om hur arbetet mot våld i nära relationer kan bli effektivare. Flera förslag ligger i linje med arbets sätt som redan tillämpas inom förvaltningen. Förvaltningen instämmer i att våld i nära relationer är en folkhälsofråga och att förebyggande insatser är nyckeln till en varaktig minskning av våldet. Tidiga insatser i förskola, skola och fritidsverksamhet där myndighetssamverkan också medger möjligheter att tidigt ingripa och motverka våld är av stor vikt. Förvaltningen lämnar syn-punkter på de avsnitt som rör nämndens ansvarsområde.

3.1.3 Utveckla stödet till våldsutsatta, barnen samt till våldsutövare

När det gäller förslaget med operativa arbetsgrupper får förvaltningen fram-hålla att motsvarande arbetsgrupper redan finns för de aktuella målgrupperna i stadsdelsområdet. Vidare sker samverkan genom det nyinrättade barnhuset i Stockholms stad, där polis, socialtjänst och hälso- och sjukvården har sam-lokaliserats. Förvaltningen anser att förslaget om operativa arbetsgrupper behöver förtydligas vad gäller funktion, storlek och arbetssätt. Om operativa arbetsgrupper ska införas, bör detta först prövas i ett antal kommuner. Förvaltningen ställer sig tveksam till förslaget med en särskild *lotsfunktion för våldsutsatta barn*. Redan idag är många professionella inblandade i ärenden där barn har utsatts för eller upplevt våld i nära relation. Den socialsekreterare som handlägger barnavårdsutredningen har ett särskilt ansvar att be-vaka barnets intressen. Istället för att tillsätta ytterligare en person i dessa ärenden bör det utvecklingsarbete som pågår med att i än högre grad bevaka barnets rättigheter intensifieras. Vidare behöver sekretessfrågorna belysas ytterligare. Även det arbete som föreslås utföras av en *lots för vuxna* utförs redan. I detta arbete samarbetar förvaltningen med kvinnojourer. Behovet kan dock finnas i andra kommuner som saknar särskilda utredare av relationsvåld. Stadsdels-förvaltningens erfarenhet är att det är väsentligt att arbetet organiseras så att inte alltför många personer är inblandade i samma ärende.

3.2 Fråga rutinmässigt om våldsutsatthet i hälso- och sjukvård och social-tjänst

Förvaltningens uppfattning är att fler personer som utsatts för våld i nära re-lationer skulle upptäckas om frågor om våld ställdes på ett systematiskt sätt. Inom verksamheten ekonomiskt bistånd i Stockholms stad ställs redan sådana frågor systematiskt när

biståndsutredningar görs.

Förslaget att Socialstyrelsen, tillsammans med landsting och kommuner, ska genomföra och utvärdera försöksverksamheter för rutinmässiga frågor om våld är bra. Förvaltningen vill samtidigt betona svårigheterna när det gäller att inhämta information om våldsutsatthet hos personer med funktionsnedsättning. Beroende på vilken funktionsnedsättning det rör sig om kan det krävas särskild kompetens för att kunna ställa frågorna på rätt sätt, kommunikation kan behöva ske via kommunikationshjälpmedel o.s.v.

3.3 Skyddat boende

Förvaltningen har svårt att finna skyddade boenden med olika kompetens och inriktning till våldsutsatta kvinnor med medföljande tonårssöner, personer med funktionsnedsättning, personer med psykisk ohälsa, hbtq-personer och våldsutsatta män. Att tydliggöra kommunernas ansvar för insatsen skyddat boende och ge insatsen en rättslig reglering är steg i rätt riktning.

Stadsdelsförvaltningen är positiv till förslaget att länsstyrelsens uppgifter inom området våld i nära relationer utvecklas och förtydligas vad gäller t.ex. lokal och regional verksamhetsutveckling och förbättrad koordinering. Förvaltningen instämmer i att det bör vara en uppgift för länsstyrelserna att göra en samlad analys av de långsiktiga förutsättningarna för att tillgodose behöven av differentierade skyddade boenden inom länet.

3.5 Utökade möjligheter för socialtjänsten och hälso- och sjukvården att lämna ut uppgifter vid misstanke om brott

Förvaltningen har inga invändningar mot att socialtjänsten får utökade möjligheter att lämna ut sekretessbelagda uppgifter till åklagarmyndigheten eller polismyndigheten vid misstanke om brott för vilka straff om minst nio månader föreskrivs.

3.8 Polisen och socialtjänsten bör bistå våldsutsatta med att hämta personliga tillhörigheter

I betänkandet föreslås att Socialstyrelsen ska få till uppgift att närmare förtydliga socialtjänstens ansvar när det gäller att bistå en våldsutsatt person med att hämta personliga tillhörigheter i hemmet. I betänkandet anges vidare att vid en pågående förundersökning om brott i nära relation kan polisen, efter en riskbedömning, följa med den våldsutsatta till bostaden för att denne ska kunna hämta sina tillhörigheter. Förvaltningen anser att förslaget är otydligt. Det behöver preciseras vad polisen kan och får göra och även hur långt socialtjänstens skyldigheter och ansvar sträcker sig. För att samarbetet mellan socialtjänst och polis ska fungera väl behöver det utarbetas konkreta rutiner/anvisningar för hur ansvaret ska fördelas. Förvaltningen anser att polisen bör ges uppdraget att bistå när socialtjänstens riskbedömning visar att det behövs. Det behöver även klargöras vad en riskbedömning ska innehålla och vad det är socialtjänsten ska bistå med.

3.9.2 Personer med funktionsnedsättning

Förvaltningen anser att det bör lagstadgas att de som arbetar med vuxna med funktionsnedsättning, i likhet med vad som gäller för dem som arbetar med barn, bör kontrolleras i polisregistret innan anställning. Inom såväl sjukvården som polisen och rättsväsendet finns behov av kompetenshöjning för att bemöta personer med intellektuell och kognitiv funktionsnedsättning.

Förvaltningen anser vidare att det behövs mer kunskap och forskning för att avgöra om avlastning för föräldrar till barn med kognitiva funktionsnedsättningar är en viktig våldsförebyggande åtgärd. Om det visar sig att så är fallet behöver det utredas vilken typ av stöd och avlastning som behövs och vem som ska vara huvudman.

3.9.4 Äldre

Förvaltningen menar att biståndsbedömarnas insyn i hemmet hos äldre behöver diskuteras med anledning av förekomsten av det dolda våld som beskrivs. Rutiner för anmälan, till vem

anmälan går, vem som följer upp och vem som åtgärddar behöver förtydligas. Ansvarsförhållandet behöver klargöras om våld i hemmet upptäckts av en biståndsbedömare. En dement äldre person kan inte själv ta sig till socialtjänsten för en anmälan och våldsutövaren anmäler inte.

4.1.3 Nationellt kunskapscenter

Förvaltningen anser att ett nationellt kunskapscenter bör omfatta kunskapsutveckling för hela målgruppen barn som utsätts för brister i omsorgen – inte bara för de våldsutsatta.

4.2.2 Prata med barn om våld i nära relationer i skola och förskola

Det är bra att Skolverket föreslås få i uppdrag att tillhandahålla kompetensutveckling om våld i nära relationer till lärare och förskollärare. Att insatsen genomförs centralt, på statlig nivå, är en fördel. Förvaltningen anser att målgruppen för kompetensutveckling behöver vidgas, d.v.s. inte bara rikta sig till lärare och förskollärare.

I betänkandet anges att personal inom skola och förskola behöver ha kunskap om vilka möjligheter det finns för barn att få stöd och hjälp för att kunna hjälpa ett barn som berättar. I avsnitt 4.2.4 föreslås att socialtjänsten bör ha som uppdrag att närmare informera skol- och förskolepersonal om rutiner och uppföljning vid en orosanmälan. Förvaltningen har redan en handlingsplan för samverkan med socialtjänst, förskola och skola, men har inga invändningar mot förslaget.

4.2.3 Inskolningssamtal till förskolan ska även ha våldsförebyggande perspektiv

Förslaget om att informera föräldrarna om vart de kan vända sig för att få råd och stöd i sin föräldraroll och om socialtjänstens stödjande funktion i inskolningssamtalen, genomförs redan i stadsdelsområdet. Föräldrarna får också information om förskolepersonalens plikt att genast anmäla till socialtjänsten om det finns kännedom eller misstanke om att ett barn far illa. Ett nära samarbete mellan öppna förskolan och föräldrarådgivarna som samlokaliseras i det nya Familjehuset och föräldrastödsprogrammet ABC stärker det preventiva arbetet.

4.2.4 Socialtjänsten bör informera om sitt arbete vid föräldramöten

Förslaget om att socialtjänsten regelbundet bör närvara vid föräldramöten vid förskola/skola för att informera föräldrar om socialtjänstens uppdrag och det stöd som finns för barn och vuxna är eftersträvansvärt men kan vara svårt att genomföra. Det saknas ofta resurser för detta. För förvaltningen skulle det innebära medverkan vid 50 – 100 föräldramöten per år, beroende på hur stora grupperna skulle vara.

Vidare anser förvaltningen att skolpersonal, genom den redan etablerade samverkan som sker mellan skolor och förvaltningen, bör känna till och kunna informera om socialtjänstens verksamhet till föräldrar. Förvaltningen instämmer i vikten av en fördjupad samverkan mellan socialtjänst, förskola och skola där kunskap om varandras uppdrag och yrkesroll är en förutsättning för att socialtjänstens insatser ska vara lättillgängliga för de barn och föräldrar som behöver dem.

4.2.6 Arbeta med mobila team

Mobila team finns redan inom förvaltningens förskoleverksamhet och består av specialpedagog, barnpsykolog och talpedagog. Teamets uppgift är bland annat att ge förskolans personal konsultation och handledning för att upptäcka barn som lever under svåra förhållanden och för att genomföra svåra samtal.

4.3.2 Barn som lever med våld i nära relation ska alltid utredas av socialtjänsten

Förvaltningen anser att förslaget om en lagstadgad skyldighet att genast inleda utredning när det kommer till nämndens kännedom att ett barn blivit utsatt för våld eller övergrepp, eller bevittnat våld, bör vara huvudregeln. Emellertid måste det finnas möjlighet till undantag från denna regel efter en individuell bedömning. Det kan finnas omständigheter när det utifrån barnets bästa inte ska inledas en utredning. Förvaltningen vill vidare betona vikten av att det ska bli tillåtet att inrätta register på beslut att inte inleda utredning, vilket skulle öka socialtjänstens möjligheter att fatta välgrundade beslut om utredning i

barnvårdsärenden ska inledas eller inte.

4.3.7 Barnförhör bör genomföras skyndsamt

Socialtjänstens arbete stoppas många gånger upp av att polisförhör med barnen måste inväntas innan socialtjänsten kan komma till tals med barnet, varpå socialtjänstens arbete med de våldsutsatta barnen förhindras. Förvaltningen välkomnar därför förslaget om snabbare handläggning av barnförhör inom polisen.

4.4 Barn i vårdnadstvister

Den nationella samordnaren belyser brister i domstolarnas arbete som leder till försämrade situationer för barn i vårdnadskonflikter där den ena vårdnadshavaren har utsatt den andra vårdnadshavaren, och i många fall även barnet, för våld. Samordnaren lägger inga förslag i dessa delar utan hänvisar till andra pågående utredningar inom det familjerättsliga fältet. Förvaltningen känner igen beskrivningen av svårigheter att stödja barn i vårdnadskonflikter, till exempel i fall då domstolar dömer till umgänge med den våldutövande föräldern mot både barnets uttalade vilja och socialtjänstens bedömning av vad som blir bäst för barnet. Förvaltningen instämmer i att domstolarna behöver kompetensutveckling och kunskapspåfyllning om konsekvenser för barn av att uppleva våld i nära relation och hur dessa barn bäst kan stödjas i sin utveckling.

5.2 Viktigt med tydlighet mot hedersrelaterat våld och förtryck

Två områden där bredare insatser diskuteras är i relation till heder och i samband med drog-/alkoholinformation, d.v.s. det anges att det är i specifika grupper och i specifika situationer som våld blir ett problem. Förvaltningens erfarenhet är att det inte bara är vissa grupper som använder/utsätts för våld och att våld inte blir ett problem enbart på grund av alkohol. Våld hänger även samman med normer kring våld, relationer och genus.

6.3 Erbjud våldsutövare tillfälligt boende

Förslaget om att erbjuda tillfälligt boende i första hand till våldsutövare kan vara möjligt i de fall där våldsutövaren inte agerar uppsökande, men detta kan vara svårbedömt. Vidare anser förvaltningen att förslaget behöver vidareutvecklas för att kunna realiseras och ställer sig frågan huruvida det är troligt att våldsutövaren antar ett erbjudande om tillfälligt boende. Frågan är också vilket ansvar socialtjänsten ska ha för en fortsatt boendeplanering för våldsutövaren och vad som händer när socialtjänstens ansvar upphör.

6.7 Socialnämndens ansvar att erbjuda våldsutövare hjälp att förändra sitt beteende uttalas i lag

Förvaltningen utgår ifrån att kriminalvården ska ha ansvaret att erbjuda dömda våldsutövare hjälp att förändra sitt beteende. Förvaltningen får också påtala att det inom kriminalvården och missbrukarvårdens behandlingshem borde ingå behandlingsinslag mot våld i nära relationer, oavsett formen av behandlingsinsats.

Vad gäller våldsutövare som *inte blivit dömda* anser förvaltningen att socialnämnden på sikt får ansvaret att verka för att den som utsätter närstående för våld/övergrepp får hjälp att förändra beteendet. Innan lagändringen sker behöver utbildning och kompetenshöjande insatser komma till stånd.

6.8 Ny sekretessbrytande regel till förebyggande av brott

För socialtjänsten och hälso- och sjukvården finns få sekretessbrytande regler och nödbestämmelsen är inte tillräcklig för att förhindra brott i nära relationer.

Stadsdelsförvaltningen anser att förslaget om att införa en sekretessbrytande regel i offentlighets- och sekretesslagen för att förebygga brott är bra med tanke på att våld i nära relationer är ett brott som tenderar att upprepas och att sekretessen utgör ett hinder för socialtjänsten.

Reservationer m.m.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Bengt Roxne m fl (S) enligt följande.

Vi ansluter oss till (S):s särskilda uttalande vid ärendets behandling i socialnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Lars Jakobsson m fl (MP) enligt följande.

Mp finner det bra att denna utredning gjorts och satt fokus på något som länge behövt komma upp till ytan och ventileras. Bra idé med ett kunskapscenter om våld och övergrepp mot barn. Barnlotsar likaså. Resurser ska finnas för att följa upp anmälningar och åtgärder på ett tillförlitligt sätt, snabbt och långsiktigt.

Att sätta fokus på våldsutövaren är ett konstruktivt förslag. Kanske man inte i dagens läge kan förbjuda alla våldsutövare att ringa upp en nationell stödlinje för att hantera sin aggressivitet. Våldsutövare har ofta ett starkt maktbegär, vilket långsamt kan smyga fram och hindra både utövaren själv och partnern att inse problematiken i tid.

Tillfälligt boende för gärningsmannen/ -hen är juste mot offren, som oftast är flera i en familj. Vid risk för stalkning bör det finnas ett nationellt center som har hand om adresser till skyddat boende. På så vis förhindrar man att någon, t ex stressad tjänsteman, lämnar ut adressen av misstag.

Hedersrelaterat våld har samhället haft svårt att enas om vad som behöver göras. Kartläggningen bör inte ta alltför lång tid, för att förhindra ytterligare incidenter.

Förvaltningen har i annat sammanhang inlett ett fint initiativ med föräldragrupper. Med rätt taktik och tilltal kan människorna förhoppningsvis förstås tänka om.

MP vill att

- Som en förebyggande insats olika kanaler, t ex media eller skolan, tar upp det strukturella maktmissbruket, som i slutändan ofta slutar med våld.
- ett nationellt organ som ansvarar för administrationen av skyddat boende bildas.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Leif Larsson (V) enligt följande.

Vi ansluter oss till V:s särskilda uttalande vid ärendets behandling i Socialnämnden.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Burhan Yildiz (FP) enligt följande.

Folkpartiet ställer sig bakom förvaltningens förslag till beslut i ärendet, men vill därutöver tillägga:

Utlänningslagen bör förtydligas för att garantera en rättslig praxis där kvinnors asylskäl i sig betraktas som tillräcklig grund för att leda till permanent uppehållstillstånd vid asylprövningen, exempelvis vid flykt undan våld utförd av militär, undan tvångsgifte eller könsstympning.

Särskilt uttalande gjordes av Birgitta Hald-Svensson m fl (MP) enligt följande. Tjänstgörande ersättaren Leo Ahmed (V) anslöt sig till miljöpartiets särskilda uttalande.

Förvaltningens förslag till beslut innehåller många bra synpunkter och vi håller med om att en lots riskerar att bara bli ytterligare en myndighetsperson. Bättre att ge mer resurser så att socialsekreteraren kan ha färre klienter. Därutöver vill vi anföra att vi saknar en diskussion om papperslösa. Man bör garantera att även papperslösa vuxna och barn som utsätts för våld i nära relationer får stöd. Enligt internationella avtal har alla kvinnor, även de som lever som papperslösa i ett land, rätt till skydd undan våld. I Sverige finns en lag som heter Kvinnofridslagen. Den säger att kvinnor har rätt till skydd från våld, genom att till exempel få bo på ett skyddat boende, så kallad kvinnojour. Kvinnor har också rätt att få stöd i kontakt med polis och domstol. Tyvärr går oftast Utlänningslagen före Kvinnofridslagen, och det gör att papperslösa kvinnor inte får skydd. Möjligheten att få hjälp från socialen för en papperslös kvinna som utsätts för våld kan liknas vid ett lotteri. Det framkommer i en kartläggning som gjorts av Marianne Oskarsson, på uppdrag av Röda Korset. Författaren har intervjuat anställda på kvinnojouren och vårdförmedlingar för papperslösa i Stockholm, Göteborg och Malmö. Det visade sig att hanteringen skiljer sig både mellan och inom kommunerna. Ideella kvinnojouren har svårt att gå emot papperslösa för att de inte får ekonomiskt stöd för dem. Enligt socialstyrelsens riktlinjer ska socialtjänsten ha ansvar för alla som vistas i Sverige, även personer som saknar tillstånd för vistelsen. Etablerad praxis enligt Socialstyrelsen är att stödet inskränks till akut nödhjälp – men Marianne Oskarssons kartläggning visar att socialtjänsten många gånger undviker att hantera ärenden med våldsutsatta papperslösa kvinnor över huvud taget. Situationen beskrivs i intervjumaterialet vid upprepade tillfällen som ett lotteri, där budget snarare än riktlinjer verka styra förhållningssättet. Papperslösa kvinnor kan direkt avvisas eller uppmanas att vända sig till ideella kvinnojouren, med motivering att de ändå inte ska stanna i Sverige. Vi menar att kvinnofridslagen bör överordnas utlänningslagen. Detta skulle leda till att alla kvinnors rätt till skydd står över hot om avvisning. Utlänningslagen förtydligas för att garantera en rättslig praxis där kvinnors asylskäl i sig betraktas som tillräcklig grund för att leda till permanent uppehållstillstånd vid asylprövning. Exempelvis vid flykt undan våld utfört av militär, undan tvångsgifte eller könsstympning. Papperslösa kvinnor som medverkar i brottsutredning ska beviljas tillfälligt uppehållstillstånd så länge förundersökning eller domstolsprocess pågår.